

Guardian – 'השומרת' – 'תיאודור הרצל'

מאת: יהודה בן-צור

מבוסס על רישומי 'יומן המבצעים' של 'המוסד לעליה ב', פאריס 1947
הרישומים מתייחסים לתקופה בת כארבעה חודשים, מהסבתה להובלת מעפילים במרסיי עד
לתפישתה ע"י הבריטים והגלית המעפילים לקפריסין:

- "21.1.47 – 'רודי' [שמריה צמרת, הממונה על שלוחת 'המוסד' בצרפת, מרסיי]: "על
'השומרת' עוד עבודה גדולה". הכנת האוניה במרסיי, בעיצומה.
"21.3.47 – 'חושי' [חנן גייסמר או חגי אבריאלי, מפעילי 'המוסד' במרסיי]: אפשר לקבל
רישיון [התר הפלגה מטעמי בטיחות] ל'שומרת', כי אין בכוחנו למלא את דרישות נותני
הרישיון לכן נצטרך להוציא רישיון כמו בפעמים הקודמות "לנסיעות מיוחדות". זה לא יתאים
לנסיעה ל'וילי' [כץ, פעיל 'המוסד' בבלגיה]. על כל פנים, אילו גם השיגו רישיון מתאים לנסיעה
ל'וילי', 'השומרת', לפי 'סמרטוטה' [הדגל] ('ה') [הונדורס] אינה נכנסת להסכם הבין-לאומי
ורישיון שניתן ב'סידני' [מרסיי] אינו יפה לארץ אחרת. הודענו לו כי לאחר שישנן תקוות להביא
את אנשי 'וילי' [המעפילים מבלגיה] ל'סידני' לא נזדקק ברישיון מיוחד ונסתפק ברישיון
"לנסיעות מיוחדות". יוכלו לסדר כנראה ל- 1.500/2.000 [נוסעים]. מבקש לברר אם ל'
[ליסבון?] בא בחשבון ליציאה. מחפשים בינתיים גם מקום אחר. 'ס' [נמל סט] – קטן מדי".
"26.3.47 – 'רודי': נמסר לו לשלוח אלינו [למטה בפאריס] פרטי 'השומרת'.
"27.3.47 – 'רודי': מבקש תכנית עבור 'השומרת' במקרה שעניין פלה [פרלמן, פעילת
'המוסד' בבלגיה. מדובר בתכנית להעלות את המעפילים באנטוורפן] מתבטל... יש קלקול
קטן בדיזל 'השומרת'. ידרוש כשלושה ימים תיקון".
"28.3.47 – 'ברושי' [אחד מכינויי יהודה ארזי, הממונה על שלוחת 'המוסד' באיטליה]: מוכן
בשעת הצורך לקבל את 'השומרת' ולהעמיס עליה את כל המספר הדרוש" להשלמת מספר
המעפילים שהועלו בצרפת, עד ל-3,600.
"30.3.47 – 'דניאלה' [עדה סרני, סגניתו של ארזי]: הודעת לי שעל 'בנימין' [איטליה] להכין
ל'שומרת' 1,500 - 1,000 מעפילים, כהשלמה ל- 2,600 שהועלו בצרפת.
"31.3.47 – 'רודי': הכלי ['השומרת'] יצא בשעה 17.30 לתמרונים [ניסוי מערכות] ובשעה
19.00 יעזוב באופן סופי ל'ס' [נמל סט]. האנשים הגיעו בסדר. פורמאליות היציאה בסדר. יש
חשש בעניין הביטחון הימי [תקנות הבטיחות באוניות נוסעים], כי האיש ב'ס' התחלף...".
"1.4.47 – 'ליאונרד' [איטליה]: הקשר עם 'השומרת' לא כ"כ בסדר מחמת קלקולים
במכשירים. הים – סוער. 'ברושי' ו'דניאלה' למטה [ארזי ועדה בדרום איטליה, בהיערכות
להשלמת מעפילים לאוניה].
"1.4.47 – 'ברג' מ'ליאונרד' [גינזברג הגזבר, באיטליה]: 'השומרת' - יכינו 700 להעלאה על
'השומרת' ועוד 700 שישלחו עם [הספינות] 'פטר' (150) ו'ז'ן-פולו' (550) לשם העברה
ל'שומרת' ולהחזרת העובדים [הצוותים הזרים]". שתי הספינות הן 'פטר'-אלברטינה ו-Gian
Paolo, ששמה הוסב ל'שאר ישוב'.
"1.4.47 – 'רודי': אין לו כל ידיעות מ'ס' [נמל סט, בו עמדו להעלות את המעפילים].
בחצות קבל ע"י 'גדעון' [אלחוט] ידיעה ש'השומרת' מתקדמת בסדר [לעבר סט]. אז גם קבל
ידיעה שהמשלוח [המעפילים שהגיעו מבלגיה] ל'ס' הולך בסדר".
"1.4.47 – 'רודי': הסוכן קבל אחרי הצהרים הודעה כי הועמסו 2,500 בערך. בשעה 18.00,
כשירימו את הגשר, הכלי יצא [מהנמל]". שעתיים לאחר מכן: "מפעל 'אולקוס-חוקן' [מבצע
העברת המעפילים מבלגיה לצרפת] נסתיים היום בשעה 18.00. 'השומרת' קבלה 2,620
[מעפילים]¹. תגיע לנגב - 'אלון' [דרום איטליה] ב-8/4, להשלמת העלאת המעפילים".
המדובר בתוספת של מעל 1,000 מעפילים.

¹ נחום בוגנר, מחבר הספר 'ספינות המרי', העפיל באוניה, ולטענתו עלו 2,641 מעפילים. הפרק העשירי מוקדש
לסיפורה של האוניה.

"2.4.47 – 'רודי': היו קשיים עם הביתרים בהעלאה על 'השומרת'. הפקוד על הכלי חלש. לבקש מ'אלון' [ארזי] לחזק את הפקוד, אחרת יהיו קשיים בכלי ובכל האופרציות הקשורות בנסיעתו². הקשי העיקרי בקבוצה הבלגית בת 200 איש".

"6.4.47 – 'רודי': אין קשר עם 'השומרת'".

"6.4.47 – 'ליאונרד' [איטליה]: עובדים 24 שעות להקמת קשר עם 'השומרת' – אך ללא הועיל". הקשר עם האוניה חודש לאחר כשבוע בהתקרבה לחוף הא"י.

"7.4.47 – 'רודי': אין עדיין קשר ל'שומרת'. בלילה שעבר עשו העמסה חלקית על שני הכלים [פטר-'אלברטינה' ו'שאר ישוב'] המיועדים לעבודה [העברת כ-700 מעפילים] עם 'השומרת'.

הלילה בוודאי יגמרו". תכנית ההשלמה בוטלה ו'תיאודור הרצל' המשיכה בדרכה ארצה.

"8.4.47 – 'ליאונרד': נמסרו פרטי 'השומרת' ל'ארנון' [המוסד' בארץ]. המפקד – מוקה [לימון]. המלווה: 'ארגמן' [הג'ינג', אריה ויצמן]. הימאים: 'סולל' [חיים וינשלבובים, מ"מ פלמ"ח] ו'עמוס' [יוש הלוי]. 'הגדעוני', 'גמליאל' [נחמן בורשטין, 'בובי']³. נמסר התיאור החיצוני".

"13.4.47 – 'ליאונרד': 'ארנון' מודיע כי 'השומרת' ליד חופי 'ארנון'. האויב [הצי הבריטי] שומר עליה כבר מ-9/4".

"14.4.47 – 'השומרת' הגיעה ל'ארנון'. המעפילים גורשו לקפריסין והאוניה צורפה ל'צי הצללים' בנמל חיפה". בקרב ההתנגדות נהרגו שלושה מעפילים מאש חיה.

² ב-17.4.99 שוחחתי עם נחום בוגנר, מעפיל באוניה והיסטוריון ההעפלה בזכות עצמו. לדבריו, המשמעת באוניה היתה בסדר וכי התקרית עם הקבוצה הביתרית היתה זניחה ואיננו יודע מדוע "הודבק" לצוות המלווים התואר "פקוד חלש". י. ב-צ.

³ בספריהם של נחום בוגנר, 'ספינות המרי' וראובן אהרני, 'מוטות תרן', מוזכר 'גדעוני' נוסף, וילי רייטר ואילו מוקה טוען שהיה רק 'גדעוני' אחד, נחמן בורשטין.